

Nr 238.

Av herrar **Åqvist** och **Åkerberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av försvarsväsendets centrala förvaltning.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 180 föreslås inrättandet av ett krigsmaterielverk — ett för samtliga försvarsgrenar gemensamt industriorgan. Krigsmaterielverkets huvuduppgifter skulle, enligt departementschefen, vara att handha landets med krigsmaterieltillverkning sammanhängande industriplanering, anskaffning av viss krigsmateriel samt att utöva standardiserings- och kontrollverksamhet samt förrådshållning i samband härmed.

Det har från såväl förvaltningsutredningen som olika tillfrågade instanser och Kungl. Maj:t framhållits, att ett påtagligt behov förefinnes för ett industriverk med ovan angivna uppgifter och att det bör ordnas snarast. Kungl. Maj:t har också med riksdagens bemyndigande under 1942 uppdragit åt statens ammunitionsnämnd, vilken fr. o. m. budgetåret 1942/43 benämnes statens krigsmaterielnämnd, att övertaga en del av de uppgifter, som man avser att få förenade under krigsmaterielverket.

Sålunda åligger det nu krigsmaterielnämnden bl. a. att biträda försvarsgrensförvaltningarna med industriplanering samt att för försvarsgrensförvaltningarnas räkning omhändertaga anskaffningen av vissa angivna materiel. Undantagna materiel, som alltså alltfört skola anskaffas av de olika försvarsgrensförvaltningarna, äro bl. a. textil- och läderfabrikat samt livsmedelsprodukter.

I och med tillskapandet av krigsmaterielverket skulle emellertid till detta verk hänskjutas all anskaffning och upphandling av sådan krigsmateriel, vilken har mass- eller standardkaraktär eller som kan sägas vara fixerad i tekniskt hänseende, enligt departementschefens yttrande. Anskaffandet av ren specialmateriel eller sådan materiel, som befunne sig på experimentstadiet, borde däremot åvila vederbörande försvarsgrensförvaltning.

1941 års förvaltningsutrednings förslag innebär emellertid, att krigsmaterielverkets anskaffningsverksamhet närmast skulle taga sikte på den mekaniska industrin, medan textilier samt läder- och livsmedelsprodukter böra anskaffas genom de särskilda försvarsgrensförvaltningarnas intendentorgan. Utredningen har emellertid förutsatt, att en centralisering i avsevärd utsträckning skall kunna ske på så sätt, att *en* försvarsgrensförvaltning åtager sig anskaffning av likartad materiel jämväl för de övrigas räkning. Man torde kunna utgå ifrån, att det i så fall skulle bli arméförvaltningen, som i första hand skulle ifrågakomma som anskaffningscentral.

Departementschefen har beträffande den skiljaktighet i fråga om anskaffningsförfarandet, som råder mellan hans i propositionen framlagda förslag och förvaltningsutredningens förslag, framhållit, att »den omständigheten, att anskaffningen på detta område under den gångna beredskapstiden kunnat genomföras med mindre friktioner än vad fallet varit på vissa andra militära förvaltningsområden, synes mig icke kunna vara utslagsgivande».

Här har departementschefen lämnat de olika försvarsgrenarna ett visst erkännande för deras skötsel av upphandlingsfrågorna, men han har samtidigt hävdad, att detta icke får vara utslagsgivande.

Detta förefaller även oss vara en riktig synpunkt. Även om man bör ha de olika försvarsgrenarnas skötsel av upphandlingen i minnet, så bör det avgörande vara militära skäl. Dit hänföra vi då, att det är av allra största betydelse att den myndighet, som skall använda materielen, även bör handha upphandlingen härav.

Vidare bör allt onödigt fördröjande vid upphandlingsförfarandet elimineras, och detta kan bäst ske, om den del av upphandlingen, som kräver en ständig och intim kontakt med producenterna, handlägges av den myndighet, som skall använda materielen, d. v. s. i detta fall de olika försvarsgrenarna eller en för dessa gemensam central. Det förekommer t. ex. även beträffande skodon och uniformspersedlar en ömsesidig idégivning mellan producenterna och förbrukarna inom de olika försvarsgrenarna, som är av stor betydelse för att få fram bästa möjliga materiel.

Förvaltningsutredningen har skilt på upphandlingen av artiklar av mass- eller standardkaraktär å ena sidan samt övrigt mer eller mindre specialiserat materiel och materiel på experimentstadiet å andra sidan. Det är givet att t. ex. skodon och uniformer kunna betecknas såsom varor av standardkaraktär, men med den utveckling, som hittills varit rådande på dessa områden, torde det säkerligen vara av stor militär betydelse att de försvarsgrenar, som i sista hand skola utnyttja denna materiel och dagligen kunna stå i kontakt med »förbrukarna» härav, även ha de största möjligheterna att kunna korrekt bedöma olika offerter och slutföra upphandlingen. Icke minst viktigt är detta i ett krigsläge, då materielen ju snabbt undergår förändringar beroende på råvaruknapphet o. dyl., och då det gäller att snabbt avgöra olika materiels lämplighet.

Därigenom att upphandlingen i största möjliga mån centraliseras till en viss försvarsgren, undvikes konkurrens om materielleveranser mellan de olika försvarsgrenarna. Likaså ernås ett tillförlitligt avgörande av prioritetsanspråk liksom större enhetlighet försvarsgrenarna emellan i fråga om leverans- och kontrollbestämmelser; allt synpunkter som av departementschefen framhållits såsom mycket betydelsefulla vid hans ståndpunktstagande för att materielanskaffningen bör läggas hos krigsmaterielverket — men som

ju i lika hög grad tala för den centralisering av anskaffningsorganen till en av försvarsgrenarna, som förordats av 1941 års förvaltningsutredning.

När man slutligen icke kan annat än lovorda hittillsvarande upphandlingsmyndigheter för att de lyckats ernå låga priser och tydligen handhaft upphandlingen förtjänstfullt, bör detta även framhållas — icke såsom en utslagsgivande faktor men väl som en bidragande.

Med hänvisning till vad härovan anförts hemställa vi,

att upphandlingsverksamheten av textilier samt läder- och livsmedelsprodukter förläggas till de särskilda försvarsgrensförvaltningarnas intendenturorgan, men att en centralisering i avsevärd utsträckning kommer till stånd på så sätt, att *en* försvarsgrensförvaltning åtager sig anskaffning av likartad materiel jämväl för de övrigas räkning — i överensstämmelse med vad 1941 års förvaltningsutredning föreslagit och samtidigt

yrka vi avslag på vad Kungl. Maj:t hemställt i proposition nr 180 i vad gäller att krigsmaterielverket skall handha den upphandling, som här ovan nämnts.

Stockholm den 8 april 1943.

Ernst Åqvist.

Harald Åkerberg.
